

»MAIAMSKI FESTIVALSKI ZBOR« IZ SAD-a U
SUBOTICI

7. kolovoza 1988. priredio je koncert tzv. »Maiamski festivalski zbor« iz Sinsinatija (SAD) u subotičkoj franjevačkoj crkvi u okviru subotičkog YU-Festa. Američki zbor i komorni orkestar, koji je inače bio pojačan sa dvadesetak subotičkih svirača, izveli su *Himnu* i *Gloriju* J. Rattera i *Stabat Mater* Giacomma Rossinija, pod upravom profesora i doktora J. LEHMANN, jednog od najcijenjenih američkih dirigenta, pedagoga i osnivača spomenutog Festivalnog zbora.

Izvođačka tehnika Festivalnog zbora bila je na najvećoj umjetničkoj visini. Izvođački volumen zbora, koji inače broji 120 članova, rasprostirao se od naj-suptilnijeg pianisima do potpunog fortisima, jednako kvalitetno ispunjavajući akustički veoma prikladan prostor Franjevačke crkve.

Himna slobode i *Gloria* J. Rattera djelovala je na publiku veoma snažno, punoćom glasovnih sposobnosti zbora ali i iskrenom nadahnućem svih izvođača.

Središnja točka koncerta bila je Rossinijev *Stabat Mater*. Ovo djelo pisano je u razmaku od deset godina i Rossini je zapravo ovu kompoziciju stalno doradivao, tako da je na kraju potpuno prekomponirao u odnosu na prvotnu verziju. *Stabat Mater* je sakralna skladba, ali više sličí openj nego oratoriju. Ova okolnost pruža izvođačima mogućnost da pokažu sve voje sposobnosti, uključujući i virtuoziitet koji dolazi do izražaja gotovo u svim stavcima djela. Nužno je istaknuti i doprinos solista, prije svega tenorsku dionicu Roberta Riketsa koji je imao izvanredan glas i vrlo veliki raspon ali trebamo istaknuti i ostale, kao sopranisticu Deboru Williamson, mezosopranisticu Susane Lerch i basu Jerfya Futha. Simfonijski orkestar YU-Festa sa koncertnim majstorom Tiborom Pekar, usprkos kratkoće vremena, različitih glazbenih tradicija i jezičnih barijera uspio je uspostaviti potpuni sklad između zbora i američkih svirača.

Franjevačka crkva i njezina akustika je pokazala da je izvanredni prostor za koncertiranje ozbiljne glazbe. Vjerujemo da u buduće organizatori glazbenog života u Subotici to neće zaboraviti, jer u Subotici postoji prava »glad« za istinskim i umjetničkim glazbenim doživljajima. Vjerujemo da će i u buduće biti otvorena Franjevačka crkva i drugi sakralni objekti za izvođenje glazbenih umjetničkih djela.

Marija BAS

»VELIČIT DUŠA MOJA GOSPODA«

Tišina se stisnula u uske ulice Griča. Skupljajući dlanovima zlatne snopove sunčanih zraka odlazio je dan. Zvona skrenuše svoju pažnju i odrediše smijer moje pažnje. Zastala sam pred ulazom s čijeg tornja se prohladnim zrakom lelujao fis, be i cis. Gledam vanjsku fasadu pročelja. Mozaik, rozeta i križ. Tražeći vjerodostojne izvore doznala sam slijedeće:

Mozaik je izrađen u Innsbrucku, a predstavlja likove: Isusa Krista, sv. Pavla, sv. Petra, sv. Cirila i Metoda. Crkva je vezana uz zgradu Sjemeništa, a građena je 1885. g. na mjestu kapele sv. Bazilija, prostorno veća s ozidanim tornjem. Briga o izgradnji bila je povjerena arhitekti Hermanu Bolléu.

Već pò sata stojim naslonjena na ogradu vidikovca promatrajući rijeku Savu što se poput srebrne trake odmotava dijeleći Zagreb na stari i novi dio. Zatekoše me tako svjetla plinskih svjetiljaka rasutih po Griču. Krenuh u namjeri da svratim u crkvu sada posvećenu sv. Cirilu i Metodu na bogoslužje za pokojne, Panihida, tj. bdjenje za pokojne služi se na hrvatskom jeziku, a pjevani dijelovi na crkvenoslavenskom jeziku po žumberačkim napjevima. Ukaza mi se prigoda da vidim unutrašnjost tog zdanja čiju fasadu sam opisala.

Unutrašnjost crkve podijeljena je ikonostasom na lađu za vjernike i na svetište s oltarom za svećenike. Prema propisima bizantskog obreda na ikonostas se trebaju staviti slike Krista i Bogorodice, ikone dvanaest velikih blagdana crkvene godine, te dvanaest apostola koji predstavljaju Novi Zavjet i dvanaest proroka koji zastupaju Stari Zavjet. Bollé predložio Nikolu Mašića kao najboljeg slikara u Hrvatskoj. On izradi trinaest slika, donji dio. Gornji dio povjeriše slikaru iz Beča E. Bučevskom. Lijep luster od kovanog željeza i ukrase na carskim i dakonskim vratima izradio je majstor A. Mešić. Dvije vitraže iza ikonostasa, prva prikazuje papu Hadrijana II kako blagoslivlja sv. Cirila i Metoda, druga sv. Bazilija Velikog, Grgura Bogoslova i Ivana Zlatoustog. Ove vitraže kao i rozetu na pročelju crkve izradila je radiona u Innsbrucku. Po potresu 1880. g. skinuta zvona s crkve sv. Katarine pretopljena su u tri zvona i postavljena na toranj ove crkve. Ali za vrijeme I. svjetskog rata ta su zvona oduzeta u ratne svrhe. Tek 1931. g. nabavljena su nova zvona, a ugodena su na tonove: fis, be, cis. Kor i sakristija napravljeni su 1932. g. Lađu crkve krase četiri slike Ivana Tišova: Rođenje Isusovo, Posljednji sud, Uskrsnuće Isusovo i Ulaz Isusov u Jeruzalem. Posljednja se nalazi na koru.

S ulaznih vrata pogled mi preleti lađom crkve htijući uočiti sve detalje. Sjedoh u jednu klupu. Predamnom je knjižica s natpisom, Panihida — bogoslužje za pokojne u bizantsko-slavenskom obredu. Čitam napjeve i tekst. Tropari za pokojne. Zapjeva dakon. Njegov glas je jasan i topao.

Pjevaj bez pometnje, pjevaj, što da te bune moje misli. One su toliko tjeskobne, teške, teže od zemlje kojom će zatrpiti sve moje životne greške. Trgoh se na čitanje psalma: *Smiluj mi se, Bože!* Ovaj divni smisao sabra svu moju pažnju. Na kraju otpjevaše: *Vječnaja pamjat ...*

Idući iz crkve razmišljala sam o pjevanju u katoličkoj Crkvi. Razlikuju se bizantsko-slavenski obredi od zapadnih. Sve bogoslužje, tj. večernju i jutrenju te sv. liturgiju ili misu prati pjevanje, jer se pjesmom veliča Boga, a i puk pjevajući sudjeluje s većom pobožnošću u obredima. U crkvama s zapadnim obredom uz pjevanje upotrebljavaju orgulje od VIII. stoljeća, a taj instrument došao je s Istoka. Godine 757. bizantski car Konstantin Kopronom poklanja franačkom kralju Pipinu Malom prve orgulje. Pipinov sin Karlo Veliki naredi da se smjeste u crkvi u Achenu, i od tog doba orgulje su u upotrebi u Zapadnoj crkvi. U katoličkoj crkvi s grčko-slavenskim obredom poznata je samo vokalna glazba. Načini pjevanja naših grkokatolika su:

Koralno pjevanje, kad svi pjevaju istim glasom. Ono je dobro očuvano.

Naizmjenično, kad su pjevači podijeljeni u dva kora i pjevaju naizmjenice. To je pjevanje često u samostanima i sjemeništima.

Solo pjevanje je kad jedan pjeva, a ostali slušaju.

Antifonalno pjevanje, kad samo jedan pjeva psalamski redak, a svi ostali mu odgovaraju ponavljajući prijev ili tropar.

Zborno pjevanje ili četveroglasno, a zborovi mogu biti: dječjački, mješoviti i muški. Ovaj način pjevanja je jako raširen kod istočnog obreda slavenskih naroda.

Brigu o ljepoti ovog pjevanja u grkokatoličkom sjemeništu u Zagrebu vodili su mnogi glazbeni učitelji, zborovođe, a to potvrđuju i nekoliko izdanja pjevnika. Ovaj kronološki slijed dat će izvjestan uvid.

1894. g. objavljuje A. Szegedi *Liturgiju sv. Jovana Zlatoustog* s napjevima za dva glasa. Druga knjižica što je izda isti pisac ali pod pseudonimom Srijemac, je *Zbirka napjeva crkvenih kako se pjevaju u grkokatoličkom sjemeništu u Zagrebu*. Zapisani su napjevi *Osmoglasnika* prema osam glasova za večernju, jutrenju te tropari, kondaci i Bogorodični.

1902. Grkokatoličko sjemenište u Zagrebu izdalo je zbirku pod naslovom, *Vijenac crkvenih pjesama što ih pjeva grčko-katolička mladež u Zagrebu*. U prvom dijelu su kompozicije namijenjene četveroglasnom pjevanju mješovitog zbora od raznih kompozitora. U drugom